

СОЦІОКУЛЬТУРНІ ФАКТОРИ СТРИМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕКОНОМІКИ

Гончаренко С. І.

аспірант Луганський національний аграрний університет (Україна, м. Харків)

Ключові слова: інновації, соціокультурні фактори, інноваційний розвиток, стримування, вітчизняна економіка

Keywords: innovations, sociocultural factors, innovation development, containment, domestic economy

Завдяки еволюційному розвитку створення, поширення та впровадження наукових методів у вигляді інновацій, людство значно розширило можливості по забезпеченню рівня якості свого буття.

Поняття інновація трактується дослідниками по різному, при цьому наявні певні спільні ознаки, які визначають інновацію як новий процес, продукт, технологію, впровадження яких забезпечує одержання економічного, соціального або іншого виду ефекту.

Інноваційний тип розвитку характерний для високорозвинутих країн, на які прагне орієнтуватися наше суспільство. Їх інституційне середовище та соціальна культура є переважаючим фактором, який визначає здатність суспільства цих країн до змін, тобто до впровадження інновацій.

Україна, на жаль, суттєво відстає від країн Європи, в тому числі й пострадянських, з позиції техніко-технологічного рівня виробництва, глобальної конкурентоспроможності, темпами економічним зростанням

та рівнем життя населення. Ряд закордонних вчених [4] стверджують, що за малорухомий процес надолуження західних країн, постсоціалістичні країни мають нести відповідальність за свою нездатність досягнути напрям західних інноваційних економік.

В умовах глобалізації та інтеграції до світового економічного простору, жорсткої конкуренції, за наявного наднизького рівня інноваційної складової вітчизняної економіки на економічне зростання, підвищення рівня життя та соціальних стандартів можна лише сподіватися. Для українського суспільства інновації є джерелом надії та очікувань позитивних зрушень.

Можна стверджувати, що існує тісний взаємозв'язок між соціокультурною особливістю суспільства та ефективністю проведення реформ, економічним зростанням, інноваційним розвитком, модернізацією, ефективністю роботи інститутів громадянського суспільства. Соціальна культура визначає яким чином і яким шляхом буде розвиватися держава.

Вона відображає бажання, здатність та готовність до саморозвитку шляхом оновлення та перетворення базових цінностей.

Соціальна культура та економіка є взаємозалежними та взаємодоповнюючими одне одного, зокрема соціальна культура задає напрям та характеристики економічного розвитку, економіка в той же час, впливає на психосоціальний стан громадянського суспільства, тим самим на його культуру та цінності. Тому питання визначення соціокультурних факторів стримування активізації економічного розвитку є актуальною проблемою сьогодення для українського суспільства.

Низький рівень інноваційної складової в українському суспільстві сформований значною мірою через соціокультурні норми та цінності, які ми набули, успадкували і зберігаємо від періоду колективізму, соціалізму та планової економіки. Це і ряд інших чинників являються перешкодою до дифузії інновацій і заважають проведенню змін.

З найвагоміших стримуючих факторів поширення інновацій слід виділити: патерналізм, опортунізм, непотизм, соціальна інертність, невідзначеність суспільних пріоритетів, маргіналізація цінностей. Синергія зазначених факторів, дефіцит соціального капіталу та інноваційної культури, сформувало менталітет сучасного українського суспільства, який чинить опір змінам та гальмує соціально-економічний розвиток.

Політичні еліти впродовж років незалежності намагалися посилювати внутрішньодержавні регіональні відмінності та використовуючи їх під час боротьби за владу. Тим самим посилювали фрагментарність політичної культури взаємовиключними інтерпретаціями минулого, теперішнього і майбутнього, що досить ускладнює досягнення консенсусів в середині суспільства та стримує успішний розвиток [2]. За результатами соціального опитування кожний третій українець жалкує за розпадом Радянського Союзу, водночас тих, хто вважає, що життя їхніх сімей не покращиться або погіршиться у найближчі п'ять років складає не менше половини опитуваних [1]. Такі суспільні настрої відображають політичний, економічний, моральний та соціально-культурний кризовий стан в українському суспільстві. Також спостерігається протилежність норм та цінностей в суспільстві, адже населення з одного боку вимагає демократичних змін, і в той же час частина його продовжує спиратися на радянську ідентичність.

Модернізація економіки України потребує значних обсягів інвестицій. Обсяги залучення внутрішніх інвестицій для динамічного інноваційного економічного розвитку є недостатніми, в тому числі через виведення значної частини прибуткового капіталу в офшорні зони. Незважаючи на позитивну тенденцію збільшення надходження іноземних інвестицій впродовж останніх років, які спря-

мовані на реалізацію інноваційних проєктів, за існуючого стану економіки їх обсяги є недостатніми.

Сьогодні потенційні інвестори розглядають інвестиції в українську економіку як дуже ризиковані. Звичайно, анексія Криму та військова агресія на сході України не сприяє поліпшенню інвестиційної привабливості держави, однак є інші фактори, які стримують прийняття позитивних рішень іноземними партнерами щодо фінансування економіки нашої країни.

Домінуючим фактором, що стримує розвиток держави та впровадження, як економічних, так і соціальних інновацій є корупція, яка являється широко поширеною проблемою українського суспільства. За показником Індексу сприйняття корупції за 2017 рік [3] Україна займає 130 місце зі 180 країн. Серед інших негативних чинників слід виділити непередбачуваність та непрозорість державної політики, надмірну зарегульованість, нечітку законодавчу базу, відсутність правових гарантій, рейдерство.

На сьогодні і в найближчій перспективі для України агропромисловий комплекс є локомотивом розвитку вітчизняної економіки. У сільській місцевості проживає близько 30 % населення, основна частина якого зайнята в сільському господарстві. Сільське населення є носієм та продовжувачем своєрідних матеріальних, моральних та культурних надбань та традицій.

Соціально-культурний та економічний стан українських сільських громад має неопосередкований вплив на активізацію інноваційного розвитку сільського господарства та підвищення рівня життя населення.

Незадовільний стан інфраструктури, бідність населення, зниження доступності медичної допомоги, перевищення смертності над народжуваністю, відсутність перспектив, міграція молоді та найбільш активної частини селян до міст, скорочення культурно-освітніх закладів, відсутність можливості культурного проведення дозвілля в комплексі негативно впливають на психологічний і моральний стан жителів, формуючи відповідний соціально-культурний рівень життя населення.

Інноваційний розвиток, підвищення соціально-економічних стандартів та рівня життя населення не можливо реалізувати без якісних змін суспільства та середовища в якому воно перебуває. Рівень освіченості, свідомості, відповідальності, взаємодовіри, самоорганізації, грамотності, культурності, духовного стану суспільства впливає на те, як будуть відбуватися соціальні та економічні зміни. Таким чином, модернізація політичної культури, консолідація суспільства, формування людського капіталу, зміна структури соціальної пам'яті, ментальності, створення національної ідеї є невід'ємними складовими інноваційного типу розвитку.

Література.

1. Настрої та очікування українців: регіональні особливості / Соціологічна група «Рейтинг» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ratinggroup.ua/research/ukraine/nastroeniya_i_ozhidaniya_ukraincev_regionalnye_osobennosti.html
2. Перфільєва А. О. Політична культура як чинник модернізації українського суспільства / А. О. Перфільєва // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Політологія. – Х.: Право, 2016. – №2(29). – С.282-286.
3. Corruption perceptions index 2017 / Transparency international [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2017
4. Švarc J., A socio-political approach to exploring the innovation culture in post-socialist countries: the case of Croatia / J. Švarc // Post-Communist Economies [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14631377.2017.1315001>.